

BLOTE BENEN IN DE DONKERE TURNHOUTSE OORLOGSJAREN

Turnhout kwam zonder al te veel kleerscheuren uit de oorlog. De stad werd nooit echt gebombardeerd, de bevolking sloeg slechts kortstondig op de vlucht en er waren relatief weinig wreedheden. Een nieuw boek *Turnhout tijdens de Tweede Wereldoorlog* geeft een gedetailleerd beeld van het dagelijks leven tijdens de oorlogsjaren. Van een commissaris in pastoorokleren tot het mirakel van de Turnhoutse klokken.

TURNHOUT
Eigen berichtgeving

Karl van den Broeck

Stadsarchivaris Harry de Kok en de jonge historicus Sam Van Clemen merken in hun voorwoord op dat er nog maar weinig publicaties bestaan over de Turnhoutse oorlogsjaren. Dat is verwonderlijk, aangezien er veel bronnenmateriaal voorhanden is. Van onschatbare waarde is het oorlogsdagboek van kanunnik Jozef Evermodus Jansen, die tijdens de oorlog stadsarchivaris was. Daarnaast werden verschillende archieven geraadpleegd en nog levende ooggetuigen geïnterviewd.

Het resultaat is een kroniek die de oorlogsjaren dag aan dag volgt. De Kok en Van Clemen larderen 'hun' oorlogsdagboek met een

aantal artikelen waarin belangrijke figuren of gebeurtenissen dieper worden uitgespit.

Wat opvalt is dat het dagelijks leven in Turnhout ogenschijnlijk zijn gewone gangetje gaat. De burgemeester, Alfons Van Hoek - vader van Jozef Van Hoeck, die later bekend werd als toneelacteur (*Voorlopig Vonnis*) -, en de meeste schepenen bleven op post en de administratie bleef functioneren. Dat was in andere Belgische steden trouwens niet anders. Het leek wel alsof België onder één grote Duitse stomp werd geplaatst: alle bestuursdaden werden gecontroleerd door de Duitse 'staven': de *Kreiskommandantur* op arrondissementeel en de *Ortskommandantur* op stedelijk niveau. In de stad waren vele duizenden soldaten ingekwartierd en de bevoorrading van die troepen (via oepsingen van voedsel, huzen, voertuigen) woog zwaar op

de bevolking.

Het stadsbestuur had de handen vol met voedselbedelingen, ook al werden die door de schaarste soms onderbroken. Nog een haast dagelijkse bezigheid van de burgemeester: een verbod afkondigen om te dansen en jazzmuziek te draaien.

Kanunnik Jansen is soms ook onbedaarlijk grappig. Op 4 juni 1941 noteert hij: "Dit was de eerste warme dag. De schandelijke mode begint wederom parten te spelen. De jonge meisjes lopen met ergerachtige korte lichte kleren en blote benen. Die op velo's fietsen zijn effenaf schandelijk. 't Is al naakt dat men ziet. Zij mogen naar Congo gaan; daar behoren zij thuis."

Het boek doorprijkt ook een aan-

Boek schetst beeld van dagelijks leven in Turnhout tijdens Tweede Wereldoorlog

tal Turnhoutse mythes, als zouden het stadspark en de Ringlaan er dankzij de Duitsers zijn gekomen. Die plannen waren al veel ouder en werden tijdens de oorlog gewoon uitgevoerd; gefinancierd door zeer zware leningen bij de hogere overheid.

De Kok en Van Clemen staan uitgebreid stil bij een aantal opvallende figuren. Zo is er politiecommissaris Van Calster. Die bleef op post, maar was wel lid van een ontsnapingslijn voor geallieerde piloten. Toen de Duitsers hem op de hielen zaten, verkleedde hij zich als pastoor en vluchtte hij naar Antwerpen, waar hij ondergedoken bleef. Ook het lot van de Turnhoutse prozaschrijver Kamiel Van Baelen, lid van de Belgische Nationale Beweging die in Dachau overleed, wordt in herinnering gebracht. 'Onterecht veroordeeld' werd volgens De Kok en Van Clemen "het cultureel monument Theo Op de Beeck". Hij voorzag de Turnhoutenaars tijdens de oorlog van twee toneelstukken per week. Cultuur en ontspanning waren in die donkere jaren dan ook zowat even belangrijk als het dagelijks brood voor de ontredderde bevolking. Het feit dat hij uiteindelijk schepen van Cultuur werd, werd hem na de oorlog zwaar aangerekend.

Hilarisch is het verhaal van de Turnhoutse klokken. Die van de unieke beiaard in de Sint-Pieterskerk bleven onaangeroerd, maar de klokken in de andere kerken moesten tijdens de oorlogsjaren worden ingeleverd bij de Duitsers. Pastoor Hubert Misonne trok in oktober 1945 naar Antwerpen, waar op een schip 738 klokken waren geladen die in Duitsland waren teruggevonden. Daaronder bevonden zich ook een aantal

Ook in Turnhout werden de geallieerden destijds warm onthaald door een uitzinnige menigte.

(Foto Verzameling François Boonen / RV)

Turnhoutse exemplaren. Om hun terugkeer te vieren werd een groot 'klokkenfeest' gehouden.

Turnhout tijdens de Tweede Wereldoorlog mag dan wel een wetenschappelijk verantwoord publicatie zijn, ze heeft niet de pretentie om erg diep te graven. Het blijft een boek voor het grote publiek. Dat maakt jammer genoeg dat heikle thema's als repressie, epuratie, het verzet en collaboratie maar zeer afstandelijk en summier behandeld zijn.

Zo wordt de houding van burgemeester Van Hoeck, die na de oorlog gewoon op post bleef, weinig geduid. Dat hij in 1946 zelfs niet werd herkozen als gemeenteraadslid wijst erop dat hij bij de bevolking niet echt geliefd was.

Wat het boek wel heel bijzonder maakt, is dat het man en paard noemt. Namen van gesneuvelden, weggevoerde joden, verzetslieden, collaborateurs, Duitse soldaten: ze staan er allemaal in. Er is ook een register, zodat elke Turnhou-

tenaar stukjes van zijn eigen familiegeschiedenis kan terugvinden. Een register van straatnamen helpt om de oorlog erg dicht bij elk huis te brengen. Zo is het wel even schrikken als je leest dat in de straat waar je nu woont ooit een werkweigeraar werd opgepakt.

Turnhout tijdens de Tweede Wereldoorlog, door Harry de Kok en Sam Van Clemen. Uitgeverij Brepols, 24,90 euro. Vanaf januari 29,50 euro.